REPERE ȘTIINȚIFICE REFERITOARE LA PROCEDURA DE REPARARE A DAUNELOR CAUZATE REGNULUI ANIMAL

Bianca-Patricia MUREȘAN,
cercetătoare științifică la Universitatea Tampere, Republica Finlanda,
https://orcid.org/0009-0001-7138-4537
beatrice.muresan.2010@gmail.com

Rezumat: *În doctrină, în legătură cu animalele sălbatice, o mare preocupare a avut problematica de pricinuire a daunelor de către animale. Acest subiect, pentru o lungă perioadă de timp, a deranjat atât interesul practicienilor, cât și a teoreticienilor. Până în 1968, fermierii francezi aveau dreptul de a se ascunde pe pământul pe care îl cultivau, adică ei puteau vâna liber, vânatul mare intrând în parcelele lor și astfel aveau posibilitatea să limiteze daunele aduse culturilor. Acest drept a fost desființat prin legea finanțelor din 27 decembrie 1968, fiind pus în sarcina statului, care este responsabil pentru soluționarea problemelor de despăgubire pentru pagubele aduse de regnul animal sălbatic, în special, cel care este legat de gestionarea unui fond cinegetic specific. În cazul daunelor cauzate regnului animal, dacă pentru daunele civile, dreptul la acțiune în reparare aparține doar persoanelor care au avut de suferit prejudiciul patrimonial, în așa caz vorbind despre daunele cauzate proprietarilor de animale domestice, atunci în cazul daunelor cauzate faunei sălbatice, acest drept aparține oricărei persoane, indiferent de faptul dacă a avut personal și nemijlocit de suportat o daună rezultată din această faptă prejudicioasă.*
Cuvinte-cheie: *faună, mediu înconjurător, protecție, norme juridice, consecințe, etc.*

SCIENTIFIC REFERENCES REGARDING THE PROCEDURE FOR REPAIRING DAMAGE CAUSED TO THE ANIMAL KINGDOM

Abstract: *In the doctrine, in relation to wild animals, a great concern was the issue of causing damage by animals. This topic, for a long time, disturbed the interest of both practitioners and theorists. Until 1968, French farmers had the right to hide on the land they cultivated, that is, they could hunt freely, big game entering their plots and thus had the opportunity to limit the damage caused to crops. This right was abolished by the finance law of December 27, 1968, being placed in the charge of the state, which is responsible for resolving the issues of compensation for damage caused by the wild animal kingdom, in particular, that which is related to the management of a specific hunting fund. In the case of damage caused to the animal kingdom, if for civil damages, the right to action for compensation belongs only to the persons who suffered the patrimonial damage, in this case speaking about the damage caused to the owners of domestic animals, then in the case of damage caused to wildlife, this right belongs to any person, regardless of whether they personally and directly suffered a damage resulting from this harmful act.*
Keywords: *fauna, environment, protection, legal norms, consequences, etc.*

Introducere

Procedura de reparare a daunelor cauzate regnului animal, se diferențiază de procedura de reparare a altor categorii de daune pricinuite. O astfel de diferență nu se reflectă în condițiile în care se realizează procedura, ci prin prisma particularităților caracteristice acesteia. În acest sens, de la bun început, vom face referire la câteva repere, cărora urmează să ne aliniem în continuare.

În acest context, putem formula anumite precizări, după cum urmează:

1) Dacă pentru daunele civile, dreptul la acțiune în reparare aparține doar persoanelor care au avut de suferit prejudiciul patrimonial, în cazul daunelor cauzate regnului animal, acest drept aparține oricărei persoane, indiferent de faptul dacă a avut personal și nemijlocit de suportat o daună rezultată din această faptă prejudicioasă. Prin urmare, dreptul la acțiune aparține oricărei persoane, indiferent dacă aceasta invocă sau nu un interes personal rezultat din afectarea dreptului său de o proprietate.

2) Dacă pentru daunele civile, legiuitorul presupune dreptul făptuitorului de a repara dauna în

natură, iar pentru cel prejudiciat, dreptul de a cere reparațiunea în natură, atunci în cazul daunelor cauzate regnului animal, pentru făptuitor o astfel de oportunitate este exclusă. Modul de reparațiune a daunei de către făptuitor poate fi doar prin compensare.

3) Dacă pentru daunele civile, legiuitorul presupune dreptul făptuitorului de a negocia cuantumul reparațiunii daunei cauzate, iar pentru cel prejudiciat, dreptul de a cere reparațiunea în natură, atunci în cazul daunelor cauzate regnului animal, pentru făptuitor o astfel de oportunitate este exclusă, deoarece așa cum s-a mai menționat, acesta repară dauna doar prin compensare.

4) Dacă pentru daunele civile, legiuitorul presupune dreptul victimei de a exonera făptuitorul de la obligația despăgubirii, atunci în cazul daunelor cauzate regnului animal, pentru făptuitor o astfel de oportunitate este exclusă. El are obligația de a repara, fără a dispune de dreptul de exonerare de la răspundere prin eventuala negociere a unui astfel de efect.

5) Dacă pentru daunele civile, legiuitorul presupune că făptuitorul răspunde doar dacă se face vinovat de dauna cauzată, atunci în cazul daunelor cauzate regnului animal, pentru făptuitor răspunderea survine, indiferent de vinovăția sa, ceea ce impune instanța de a nu aborda chestiunea vinovăției în probatoriul administrat și prezentat de părți.

6) Dacă obligația de reparațiune în exercitarea unui drept civil obișnuit poate fi prescrisă, atunci dreptul la acțiunea în daune cauzate regnului animal, având caracter patrimonial, se caracterizează prin faptul că urmează a fi una imprescriptibilă.

Identificăm și alte reguli care se aplică procedurii în cazurile daunelor cauzate regnului animal.

Metodologia de cercetare. Baza metodologică și teoretico-științifică a acestei cercetări se circumscrie unui complex de metode generale și practice, fundamentate pe cunoștințe juridico-aplicative, care au asigurat coerența analizei gnoseologice a regimului juridic aplicabil reparării daunelor cauzate regnului animal. Caracterul științific al lucrării presupune utilizarea unui sistem complex de metode teoretico-practice și empirice cu caracter interdisciplinar, abordări care conferă studiului valoare și semnificație teoretică. Dintre metodele aplicate am evidenția: *metoda sistemică*; *comparativă*; *istorică*; *logico-rațională.*

Rezultatele cercetării. Prin urmare, dreptul la acțiune aparține oricărei persoane, indiferent dacă aceasta invocă sau nu un interes personal rezultat din afectarea dreptului său de proprietate. O astfel de situație este generată de dreptul fiecărei persoane de a beneficia de dreptul de a beneficia de un mediu ecologic sănătos și echilibrat, consacrat în articolul 37 al Constituției Republicii Moldova [1, art.37]. În așa fel, deși în marea majoritate a cazurilor, în virtutea reglementărilor art. 166 CPC RM [2, art.166], care stabilește că: „...(o)ricine pretinde un drept împotriva unei alte persoane ori are un interes pentru constatarea existenței sau inexistenței unui drept trebuie să depună în instanța competentă o cerere de chemare în judecată”, se cere ca cel ce formulează o acțiune trebuie să demonstreze și interesul său personal lezat, chestiune care, de cele mai multe ori, se reflectă prin lezarea unui interes (drept) individual, totuși în cazurile de pricinuire a daunelor regnului animal, o astfel de abordare nu mai este actuală. Aceasta deoarece interesul de a fi păstrată integritatea regnului animal, anume prin prisma echilibrului, aparține fiecărui cetățean al statului Republica Moldova. Mai mult decât atât, de un astfel de drept beneficiază orice persoană care se află pe teritoriul țării, indiferent de apartenența la statul nostru. De altfel, articolul 37 al Constituției Republicii Moldova nu restrânge acest drept doar pentru cetățeni, or termenul aplicat de legiuitor este cel de „fiecare om”.

Prin urmare, în cazul în care la depunerea cererii de chemare în judecată, reclamantul invocă o cerință legată de repararea daunelor cauzate mediului, atunci instanța de judecată nu este îndreptățită să solicite reclamantului indicarea unui orice drept real concret pe care acesta ar fi fost lezat prin acțiunile prejudiciabile ale făptuitorului.

De fapt, orice persoană, indiferent de faptul unde locuiește, unde lucrează, unde își petrece timpul liber, așa cum și indiferent de cetățenia sa, poate să vină cu o cerere în instanță pentru a cere repararea daunei cauzate regnului animal.

În sensul în care abordăm chestiunea de ordin procesual doar în acest aspect, s-ar părea că o oarecare particularitate deosebită, alta decât cea că dreptul de acțiune în repararea daunei cauzate regnului animal, este un drept la acțiune în interes public, nu ar mai fi. Însă, în opinia noastră, problema aplicării regulilor de procedură prin prisma interesului public de protecție a mediului, ar dicta necesitatea revizuirii poziției legiuitorului în ce privește procedurile de admitere în proces, de revizuire a deciziilor, precum și de suplinire a deciziei.

Atunci când vorbim despre dreptul persoanei la un mediu echilibrat din punct de vedere ecologic, pe lângă faptul că recunoaștem că acesta este un drept al tuturor, mai este necesar să conștientizăm că toți sunt îndreptățiți de a beneficia de posibilitatea de a-și apăra acest drept.

Astfel, faptul că o persoană, fie ea fizică sau juridică, a sesizat instanța sau autoritatea competentă în ce privește repararea daunei cauzate regnului animal, iar ca urmare a acestei sesizări, s-a admis repararea daunei, aceasta încă nu înseamnă că și alte persoane nu sunt în drept de a formula o cerere similară. Mai mult ca atât, în ipoteza în care satisfacția, vizavi de cerere s-a raportat cu dauna cauzată, nu a fost una completă sau compensatorie, oricare altă persoană este îndreptățită să suplinească cererea, sau să intervină în proces.

O astfel de intervenție s-ar cere la orice fază a procesului, dar și în ordinea de revizuire a unei hotărâri deja adoptată.

În același context, este necesar de examinat un aspect deosebit de important, cum ar fi chestiunea ce privește antrenarea în proces a tuturor părților interesate, or prin prisma articolului 37 al Constituției Republicii Moldova [1], un astfel de interes s-ar îndreptăți pentru orice persoană.

În acest sens, este îndreptățită aplicarea unui procedeu, care după efectele sale să excludă nu doar neanunțarea publicului despre acțiunea în interes public formulată de către o persoană anume, ci și de a evita abuzul procesual din parte a oricărei persoane care ar fi interesată de rezultatul invers celui legat de repararea daunelor cauzate regnului animal. În opinia noastră, un astfel de procedeu ar fi citația publică a tuturor persoanelor interesate de rezultatele soluționării cazului. O astfel de citație publică urmează a fi reflectată în art. 108 CPC RM [2], unde în alineatul (1), după sintagma: *„Dacă locul de aflare a pârâtului nu este cunoscut și reclamantul dă asigurări că, deși a făcut tot posibilul, nu a reușit să afle domiciliul acestuia”* se va completa cu textul: *„precum și în cazul în care reclamantul invocă o cerere de reparare a daunei cauzate mediului”*, iar termenul *„acestuia”* se va exclude.

Totodată, considerăm că textul alin. (2) art. 108 Codul de procedură civilă, după punct urmează a fi completat cu următorul conținut: *„În cazul în care citația publică se face pe motivul că reclamantul invocă o cerere legată de repararea daunelor cauzate mediului, citația se publică în Monitorul Oficial al Republicii Moldova”.*

În așa fel, prin operarea unui asemenea exercițiu procesual-juridic, se va asigura dreptul fiecărui cetățean de a interveni în termen în proces, se va asigura corectitudinea procedurii de antrenare în proces a tuturor persoanelor interesate în soluționarea problemei invocate în cererea de chemare în judecată, iar neintervenția persoanelor interesate în termenul și condițiile stabilite de instanță, va decădea părțile interesate de dreptul de a cere nemotivat revizuirea procedurii de examinare a cazului, iar în unele cazuri, chiar și de formulare a unui alt act contestator.

În ce privește chestiunea referitoare la dreptul făptuitorului de a repara dauna în natură, iar pentru cel prejudiciat, dreptul de a cere reparațiunea în natură, drepturi consacrate ca fundament al

răspunderii civile, atunci constatăm că pentru repararea daunelor de mediu, o astfel de regulă nu este aplicabilă. Aceasta se datorează faptului că cel ce a pricinuit dauna, prezumtiv nu este capabil să cunoască procesele biologice și de altă natură, care dictează un anumit mod de reparațiune. Prin urmare și procedura de reparare a daunei cauzate regnului animal, nu va putea fi fundamentată pe o astfel de regulă.

În asemenea situație, unica posibilitate de a realiza reparațiunea este fundamentată pe regula de despăgubire prin echivalent – compensare.

Astfel, în procedura de reparare a daunelor cauzate regnului animal, cel prejudiciat nu va putea induce capacitatea lui de a repara dauna în natură. Debitorul unei astfel de obligație va ține să despăgubească doar cu echivalentul costurilor și cheltuielilor legate de dezdăunare.

În așa fel, în procedura de reparare a daunelor cauzate regnului animal, nu se va pune problema oferirii posibilității de a repara dauna prin acte proprii. Repararea prin echivalent bănesc va fi unicul mijloc de inducere a obligației de reparare.

Din aceasta rezultă că atât autoritatea împuternicită să realizeze procedura prealabilă de soluționare a chestiunii legate de repararea daunei patrimoniale, așa cum și instanța de judecată va fi în drept să examineze doar o singură opțiune – acea legată de valoarea cheltuielilor necesare dezdăunării sau valoarea sumei determinată prin lege drept sumă de compensare a daunelor cauzate.

În ce privește exonerarea de la răspundere a făptuitorului ca opțiune pentru părți în raportul de răspundere civilă, atunci așa cum am mai menționat, o astfel de opțiune pentru făptuitor în răspunderea patrimonială pentru daunele cauzate regnului animal, acesta nu o are.

Rezultând din aceasta, făptuitorul nu poate pretinde la încheierea unei tranzacții, prin prisma căreia făptuitorul să poată fi exonerat de răspunderea pentru daunele cauzate regnului animal. Mai mult decât atât, făptuitorul nu poate pretinde prin tranzacție nici diminuarea cuantumului daunei cauzate.

Trebuie de înțeles că încheierea tranzacției în acest caz poate avea ca obiect doar modul de executare a obligației pecuniare cu caracter de compensație, fără a atinge chestiunea cu privire la cuantumul acesteia, așa cum și alte chestiuni de asemenea fel.

În ce privește chestiunea cu privire la vinovăția pentru a răspunde pentru daunele cauzate regnului animal, este necesar de reținut și faptul că în aspect de procedură, lipsa unui astfel de temei impune instanțele ca un astfel de subiect să nu fie abordat în cadrul procesului de examinare a chestiunii legate de reparațiune.

Aceasta deoarece dacă pentru daunele civile, legiuitorul presupune că făptuitorul răspunde doar dacă se face vinovat de dauna cauzată, iar prin urmare instanța este obligată să constate o astfel de circumstanță, atunci în cazul examinării chestiunii cu privire la daunele cauzate regnului animal, deoarece pentru făptuitor răspunderea survine indiferent de vinovăția sa, prin urmare, instanța de judecată nici nu abordează o astfel de chestiune.

Așa cum s-a menționat anterior, deși articolul 392 din Codul Civil al Republicii Moldova prevede un termen de 10 ani pentru prescrierea acțiunilor de reparare a prejudiciului adus mediului, considerăm că o astfel de reglementare nu a fost precedată de o analiză suficient de detaliată a temeiului pentru a justifica stabilirea acestui termen [3, art.392].

În opinia noastră, dacă obligația de reparațiune în exercitarea unui drept civil obișnuit poate fi prescrisă, atunci dreptul la acțiunea în daune cauzate regnului animal, având caracter patrimonial se caracterizează prin faptul că urmează a fi una imprescriptibilă. În acest sens, textul art. 405 CC RM ar trebui completat cu litera d), care va avea următorul cuprins: *„d) rezultate din daunele cauzate mediului”.*

Explicația acestei ipoteze se regăsește în silogismul: *„o daună cauzată mediului nu poate să devină neimportantă odată cu scurgerea timpului”*. De fapt, dimpotrivă, cu timpul impactul dăunător al daunei de mediu poate deveni tot mai simțit.

Este necesar să se țină cont de faptul că ceea ce se stinge prin prescripție este dreptul la acțiune în sens procesual, nefiind afectat dreptul material.

Altfel spus, este afectată posibilitatea de a obține cu ajutorul organului de jurisdicție obligarea pârâtului la realizarea dreptului pretins, sub sancțiunea executării silite, iar dreptul material în continuare există, doar că nu este „susținut” în procedura de executare a lui.

Deci, dreptul subiectiv rezultat din dauna cauzată mediului, nu este afectat de prescripție, ci este lipsit astfel de acțiune, de altfel putând fi satisfăcut doar prin executarea voluntară de către debitorul prestației.

În mare parte instituirea unui anumit termen de prescripție, așa cum și însăși ceea privește un anumit drept, prescrierea lui, urmărește anumite scopuri. Unul din scopuri este de a disciplina participanții la raporturile juridice [9, p.236]. În mod special, disciplinarea reprezintă un vector aliniat către creditor. În mod corelativ, una din cauzele pentru care se cere a fi aplicată prescripția este pierderea interesului pentru executarea obligației, odată cu trecerea timpului.

Și anume, din motivul că producerea unei daune de mediu nu poate să devină mai neimportantă odată cu trecerea timpului, ci, dimpotrivă – în majoritatea cazurilor devine mai importantă, iar în ce privește disciplinarea, aceasta nu poate să substituie sau să prevaleze interesul de existență a omenirii, atunci trebuie să conchidem că tocmai din aceste considerente acțiunea în repararea daunei de mediu, iar ca urmare și în ce privește daunele cauzate regnului animal, urmează a fi imprescriptibile.

Astfel, în opinia noastră, dreptul la acțiune în cazul daunelor cauzate regnului animal trebuie să fie imprescriptibile în sens procesual.

Pentru a ne argumenta poziția noastră, vom recurge la identificarea unor particularități, pe care le determinăm drept defecțiuni ale reglementărilor actuale în ce privește aplicarea prescripției extinctive, de altfel cu orice termen care ar fi.

Dreptul la acțiune se naște atunci când se încalcă dreptul subiectiv. Potrivit art. 5 CPC RM, orice persoană interesată este în drept să se adreseze în instanță judecătorească în vederea apărării drepturilor încălcate sau contestate, libertăților și intereselor legitime [8, p.179]. Acțiunea în vederea dezdăunării se naște în toate situațiile în care se cauzează o daună, iar repararea acesteia nu s-a făcut benevol de către autorul faptei [7, p.237]. Dreptul la acțiune cu privire la fiecare dintre prestațiile succesive, la care este obligat debitorul, se stinge printr-o singură prescripție.

În acest sens, deși dauna cauzată regnului animal se poate produce printr-o singură acțiune, dar oricum poate presupune consecințe continue. Prin urmare, prescripția dreptului la acțiune, în cazul daunelor produse regnului animal, începe să curgă de la data la care a devenit exigibilă fiecare dintre aceste daune – efecte.

Data descoperirii daunei reprezintă un moment subiectiv de la care începe să curgă prescripția, în timp ce momentele legate de împlinirea a 10 ani de la producerea daunei au un caracter obiectiv.

Primul moment este legat de descoperirea daunei, iar cel de al doilea – de data producerii daunei. Mai este menționat în legislație faptul că prescripția dreptului la acțiune în repararea pagubei pricinuite prin fapta ilicită începe să curgă: „...(d)e la data când păgubitul a cunoscut sau trebuia să cunoască atât paguba, cât și pe cel care răspunde de ea”. În așa fel, legiuitorul stabilește astfel două momente: unul subiectiv – data la care păgubitul a cunoscut paguba și pe cel care răspunde de ea, și unul obiectiv – data la care păgubitul trebuia să cunoască paguba și pe cel răspunzător. În cazul prejudiciilor succesive, momentul începerii prescripției diferă.

Evident că aceasta se raportează la faptul dacă consecințele nu reprezintă șirul unui fenomen natural integru. Anume acest moment și reprezintă elementul – cheie, în care interesul în solicitarea despăgubirii nu trebuie să fie supus prescripției.

Argumentul este că cu adevărat fenomenele naturale reprezintă un șir de procese de natură chimică, fizică, biologică și de altă natură, care se produc independent de voința noastră. Unele din ele creează efecte imediate, altele creează efecte succesive și îndelungate în timp. Noi nu suntem în stare, la un anumit moment, să apreciem întinderea reală a daunei, precum și natura ei. Or, noi nu putem ști dacă efectul unei acțiuni poluatorii reprezintă doar dauna percepută la moment de noi, sau reprezintă numai o etapă sau o fază a daunei, așa cum și nu putem să cunoaștem care este la moment cuantumul daunei depline, chiar dacă ne dăm bine seama că această daună este una intermediară.

Astfel, pentru a repeta procedurile, a evita suprasarcina pentru păgubiți în a-și demonstra din punctul de vedere al timpului dreptul lor la despăgubire, așa cum și pentru a da un mesaj clar tuturor făptuitorilor că protejarea mediului reprezintă un interes major, considerăm că legiuitorul urmează a consacra imprescriptibilitatea obligațiilor reparatorii în materie de daune de mediu, inclusiv și în ce privește daunele cauzate regnului animal.

Dreptul la apărare judiciară a drepturilor subiective este consfințit atât în actele naționale cât și cele internaționale, iar potrivit unor opinii doctrinare [5, p.29] reprezintă și un *„principiu constituțional”*. În majoritatea statelor democratice restabilirea drepturilor subiective și a intereselor contestate se realizează cu concursul instanței de judecată în limita competenței funcționale stabilite de legislație [8, p.29].

Importanța acțiunii în justiție și particularitățile sale sunt consacrate în legislația civilă atât din România, cât și din Republica Moldova. Aceste legi prevăd posibilitatea ca părțile implicate să rezolve conflictele cu privire la prejudiciile cauzate, fie prin cale amiabilă, fie prin intermediul instanțelor de judecată. Astfel, procesul legal oferă o platformă pentru soluționarea disputelor în conformitate cu normele și procedurile legale stabilite, asigurând astfel protecția drepturilor și intereselor părților implicate.

Cel responsabil are posibilitatea de a evita calea unei acțiuni în justiție, acordând benevol despăgubirile cuvenite celui prejudiciat. Prin această modalitate se evită nu doar cheltuieli neîndreptățite legate de achitarea taxei de stat, taxei de timbru, cheltuieli pentru administrarea probelor, cheltuieli pentru asistența în instanță a avocatului, precum și alte cheltuieli, dar și se asigură o reparare promptă a prejudiciului [7, p.236].

Totuși, odată ce persoana care urmează a suporta povara reparării daunei nu-și îndeplinește în mod benevol obligația de despăgubire, cel îndreptățit să ceară despăgubirea se poate adresa instanței de judecată, formulând acțiune, cerând reparațiunea, așa cum am menționat, cu indicarea echivalentului prejudiciului.

Această acțiune în justiție constituie calea legală de realizare a dreptului la reparație și formează: „(m)ijlocul juridic prin care cel ce a suferit, în persoana sau bunurile sale, un prejudiciu, ca urmare a săvârșirii unei fapte ilicite de către o altă persoană, poate pretinde organului de jurisdicție competent obligarea la reparațiune a celui sau celor chemați să răspundă pentru consecințele negative ale faptei respective” [6, p.21-22].

Prin urmare, în cazul unei daune de natură civilă, procedura prealabilă reprezintă o etapă prejudiciară necesară. Aceasta se datorează faptului că modalitățile de soluționare extrajudiciare a situației litigioase nu s-au epuizat.

În ce privește repararea daunelor cauzate regnului animal, o astfel de etapă presupune anumite particularități.

Aceste particularități sunt condiționate de faptul că nu orice daună cauzată regnului animal poate fi reparată de orice persoană. În special, această situație este valabilă cu referire la făptuitor.

De aici, concluzionăm că nici procedura prealabilă nu este o oportunitate a făptuitorului. Acesta poate opera doar cu oferte ce ar suplini obligația de compensare a cheltuielilor de dezdăunare.

În același timp, trebuie să înțelegem clar că însăși pornirea procesului de soluționare, chiar și în procedura prealabilă a litigiului, produce ca efect apariția raporturilor procesuale civile. Chiar și dacă aceste raporturi sunt extrajudiciare.

În materia răspunderii delictuale, obligația de reparare a prejudiciului ia naștere atunci când sunt întrunite toate condițiile necesare pentru a stabili responsabilitatea pentru fapta ilicită și prejudiciul cauzat [4, p.278].

Acest moment este important din următoarele considerente:

– Făptuitorul care este ținut să despăgubească poate repara dauna prin achitarea unei compensații bănești în mod benevol, iar ca urmare la aceasta nu va mai putea cere restituirea acestor plăți, cum ar fi în cazul plăților nedatorate. Trebuie de menționat faptul că în cazul daunelor cauzate regnului animal, aceste plăți de despăgubire nu pot fi mai mici decât valoarea propriu-zisă a daunei sau, după caz – a valorii-echivalent stabilite prin lege sau prin alt act normativ;

– În materie de succesiune, dreptul la despăgubire nu se abordează, deoarece suntem în față unei acțiuni în interes public, iar cel prejudiciat nu lasă drept succesiune moștenitorului său dreptul de a cere despăgubirea. Moștenitorul și așa dispune de un asemenea drept, și de altfel poate să-l exercite indiferent de faptul dacă este sau nu moștenitor. Prin urmare, în materie de transmisiune succesorală despre succesiunea dreptului la acțiune în materie de reparare a daunelor cauzate regnului animal, în opinia noastră, nu este necesar de vorbit, dar și nu se exclude. În special o astfel de procedură nu se exclude din considerente că moștenitorul poate invoca atât încălcarea dreptului său, cât și încălcarea dreptului celui ce a lăsat moștenire. În asemenea caz, moștenitorul opune făptuitorului toate excepțiile pe care le putea sau le-a opus cel ce a lăsat moștenire (decedatul). Condiția generală pentru ca succesiunea procesuală să aibă loc este ca dreptul subiectiv ce se află în litigiu să fie susceptibil de a fi transmis prin intermediul succesiunii din dreptul material[241]. Prin urmare, procedura prealabilă realizată de către o persoană decedată poate fi opusă de către o persoană care nu a realizat procedura prealabilă, doar având în vedere că aceasta din urmă este moștenitor al persoanei care a realizat procedura prealabilă.

– În ce privește dreptul celui prejudiciat de a recurge la acțiunea pauliană, considerăm că la această situație se aplică aceleași considerațiuni cum și în ce privește chestiunea legată de succesiune. Raționamentul *acțiunii pauliene* constă în faptul că reclamantul formulează o cerință care nu o poate formula personal. Conform opiniei majoritare, la care ne raliem, explicația și fundamentul acțiunii pauliene se argumentează prin prisma faptului că: „..(c)onstituie un mijloc de protecție a creditorilor împotriva actelor încheiate de debitor cu terții în frauda drepturilor acestora, acte care le devin inopozabile, pentru a li se permite să urmărească anumite valori înstrăinate de către debitor, prin care sunt prejudiciați”. El o formulează în interesul său, dar pentru creditor. Odată ce reclamantul este în drept să ceară despăgubirea pentru dauna cauzată regnului animal, necesitatea de a formula o acțiune pauliană decade. Totuși, o astfel de acțiune nu se exclude, dacă reclamantul invocă și excepțiile pe care trebuia să le invoce debitorul său.

Toate aceste chestiuni sunt pasibile de a fi soluționate în procedura prealabilă.

Concluzie. Acțiunea în justiție constituie calea legală prin care se poate realiza dreptul la reparație și aparține atât celui prejudiciat printr-o daună cauzată regnului animal, cât și celui prejudiciat prin lezarea interesului public.

Este important de menționat că această acțiune poate fi inițiată de către persoanele afectate direct de daună, precum și de către autoritățile sau organizațiile care protejează interesele publice în domeniul respectiv.

Astfel, acțiunea în justiție poate fi utilizată pentru a obține despăgubiri pentru daunele cauzate mediului și regnului animal, dar și pentru a solicita remedierea sau încetarea activităților care au generat aceste daune. Este un mecanism important în asigurarea respectării normelor de protecție a mediului și în apărarea intereselor publice legate de conservarea naturii și a ecosistemelor.

Dreptul la reparație se naște la data întrunirii condițiilor răspunderii patrimoniale, care implică existența unei daune, a unei fapte ilicite și a unei legături de cauzalitate între ele. Acest drept se manifestă prin posibilitatea de a solicita remedierea daunei și/sau despăgubiri pentru prejudiciul suferit.

În cazul în care se obține o hotărâre judecătorească favorabilă, dreptul la reparație se transformă într-un drept la despăgubiri în echivalent bănesc. Aceasta înseamnă că persoana prejudiciată va primi o sumă de bani ca reparație pentru paguba suferită din cauza faptei ilicite a părții responsabile.

Este important de menționat că dreptul la despăgubiri în echivalent bănesc poate fi stabilit printr-o hotărâre judecătorească sau prin acordul părților implicate în litigiu, în cadrul unei înțelegeri extrajudiciare sau a unei medieri.

Referințe bibliografice:

1. Constituția Republicii Moldova din 29.07.1994. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 1994, nr.1;
2. Codul de procedură civilă nr. 225 din 30.05.2003. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 12.06.2003, nr. 111-115;
3. Codul civil al Republicii Moldova nr. 1107 din 06.06.2002. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2002, nr.82-86, 661;
4. Adam I. Tratat de drept civil. Obligațiile. Responsabilitatea civilă extra-contractuală. Faptul juridic civil. București: C.H. Beck, 2021, p.278. ISBN 978-606-18-1050-5;
5. Boroi G., Stancu M. Drept procesual civil. Ediția a 4-a, revizuită și adăugită. București: Hamangiu, 2017. p.29. ISBN 978-606-27-0875-7;
6. Costin M., N., Mureșan M., Ursa V., Dicționar de drept civil. București: Editura științifică și Enciclopedică, 1980, p.21-22. ISBN/COD:519IPIBDI;
7. Lupan E. Răspunderea civilă. Cluj-Napoca: Accent, 2003. p.237. ISBN 973-8445-28-0;
8. Pisarenco O. Drept procesual civil. Chișinău: Tehnica, UTM, 2011. p.179. ISBN 978-9975-45-180-2;
9. Trofimov I. Dreptul civil. Introducere în dreptul civil. Chișinău: Academia „Ștefan cel Mare" a MAI, 2020. p.236. ISBN 978-9975-3130-5-6.